

ΟΙ ΜΕΓΑΛΟΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΙ ΤΟΥ ΓΕΝΟΥΣ

Η ΦΤΩΧΕΙΑ ΤΟΥ ΚΟΡΑΗ

‘Από τη Σμύρνη στο Λιβόρνο. ‘Ο Έλλην σοφός πωλεί τὰ πράγματά του γιά νά συντηρηθῆ. Τό ὄρολόγι του καί ένα σιδερένιο κιβώτιο. ‘Ο Κοραῆς χάνει τὸ αἷμα του ἀπὸ τὴν πείνα! Κοραῆς καί Διδότος ἔ τυπογράφος. ‘Οπου παρεμβαι-
νουν οἱ πλούσιοι Χιώτες κ.λ.π. κ.λ.π.

‘Ο Ἀδαμάντιο Κοραῆς ἀπὸ τὴ στιγμή πού γεννήθηκε μέ-
χρι τοῦ θανάτου του εἶχε πάντοτε ἀχώριστη συντροφισὰ του τῆ
φτώχεια. Δίγο προτοῦ ἀναχωρήσῃ ἀπὸ τὴ Σμύρνη, παρεκά-
λεσε τὸ φίλο του Πρωτοψάλτη νὰ πωλήσῃ μερικὰ ἐπιπλά
του καὶ σκευῆ, ἐλπίζοντας ὅτι μὲ τὰ χρήματα πού θὰ ἔπαιρνε θὰ
μπορούσε νὰ συντηρηθῆ. Κατὰ τὸ Σεπτέμβρη τοῦ 1782, ὁ Κο-
ραῆς ἔγραψε στὸ φίλο του ἀπὸ τὸ Λιβόρνο τὰ ἑξῆς:

«...Σοῦ ὑπερθυμίζω νὰ ἐπιμεληθῆς τὴν πώλησιν ἐκεῖνων τῶν ὀλί-
γων πραγμάτων διὰ νὰ μοῦ σταίλῃς χωρὶς ἀναβολὴν τὰ ἐξ αὐτῶν συ-
ναυθηζόμενα ἀγγύρια».

‘Επειδὴ δὲ ὁ Πρωτοψάλτης εὐνοκε πολλὰ ἐμπόδια γιὰ
νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν ἐντολὴ τοῦ φίλου του, ὁ Κοραῆς τοῦ
ἔγραψε πάλι:

«...Πιστεύω μοι ὅτι ὅταν ἦλθον ἡ πόστα καὶ δὲν ἔλαβα τὰ
ἐπιπλάσμα, ἠγανάκτησα μεγάλως μάλιστα διότι ἐπροσέλαγον αὐτὰ
τὰ ὀλίγα ἀγγύρια διὰ τὴν ἀγοράσῃ μερικὰ ἀναγκασιάτατα βιβλία,
χωρὶς τὸν ὅποιον εἶνε ἀδύνατον νὰ ἔπαύω ἐμπρός... Ὅσα εἶδη
ἰδιὰ μου ἔμειναν εἰς χεῖρας σου, κάμω τρόπον (νὰ ζῆς) νὰ τὰ πω-
λήσῃς τὸ γρηγορώτερον· τὸ νὰ προσμένῃς περισσότερον εἶνε ἀνω-
φελές· εἰς τὸ ἀδελοφί μου γὰρ σοῦ δώσω καὶ μερικὰ ὑποκάμισα
παλαιὰ διὰ νὰ τὰ πωλήσῃς καὶ αὐτά».

‘Εκτὸς τῶν πραγμάτων αὐτῶν, ὁ Κοραῆς παρακαλοῦσε
τὸν Πρωτοψάλτη νὰ πωλήσῃ τὸ ρολόγι πού τοῦ εἶχε ἀφήσει,
ἀκόμη δὲ καὶ ἓνα σιδερένιο κιβώτιο, ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὸ
ἀκόλουθο γράμμα:

«...Ἐλπίζω νὰ μὲ γοῦρηξ μὲ τὸ πρῶτον, ὅτι ἐπώλησες τὸ ὄρολό-
γιον καὶ τὸ σιδερένιον κιβώτιον· ἂν δὲν τὸ ἔκαμες, μὴ βροιάδῃς νὰ
τὸ κάμῃς, διότι εἶμαι γῆρας ἀκόμη ἀπὸ βιβλία καὶ ἄλλα ἀναγα-
γαία. Ἄν εἶνε ἀδύνατον νὰ πωλήσῃς εὐθὺς τὸ ὄρολόγιον, περα-
τάλεσον τὸν ἐξαδέλφον μου Κ. Διαιωνόην νὰ σὲ δανείσῃ 50 γρο-
σά, λαβὼν ἐνέχυρον πρὸς ὅραν τὸ ὄρολόγιον καὶ πάλιν μου αὐ-
τὰ χωρὶς ἀναβολὴν».

Ἡ φτώχεια τοῦ Κοραῆ ἦταν τόσο μεγάλη πού πολλὲς
φορὲς δὲν εἶχε οὔτε τὰ ταχυδρομικὰ καὶ
ἔστειλε τὰ γράμματά του στὸν Πρωτο-
ψάλτη μὲ ταξειδιώτες. ‘Ο Πρωτοψάλ-
της πάλι πού ἀργούσε νὰ λαβαίη τὰ
γράμματα, στενοχωριόταν γιὰτὶ ἀπὸ τὸν
Κοραῆ περίμενε νὰ μάθῃ καὶ τὰ με-
γάλα πολιτικὰ γεγονότα τῆς Εὐρώπης.
Καὶ ὁ Κοραῆς τοῦ ἀπαντοῦσε:

«...Νὰ μὴν αἰτιάσαι μὴτε Γάλλους μὴτε
Μαυτεζούς, ἀλλὰ τὴν κατάρατον πανίαν,
ἧς οὐδὲν πέφικνε ζῶον ἐξολέστερον».

‘Ο Κοραῆς μὲ μεγάλη του λύπη καὶ
στενοχώρια ἀναφέρει κάθε φορὰ τὰ χρέη
του, γραφοντας ὅτι ἐορτῆ ἐορτῶν -
καὶ πανηγυρις πανηγύρεων
θὰ εἶνε γι’ αὐτὸν ἡμέρα ἐκεῖνη πού
θὰ τὸν ἀξιώσῃ ὁ Θεὸς νὰ πληρώσῃ ὅ,τι
ὀφείλει. Στὸν καιρὸ τῆς Γαλλικῆς Ἐπα-
ναστάσεως ὁ Κοραῆς εὐρισκόμενος στὸ
Παρίσι ἀναγκάστηκε νὰ πωλήσῃ πολλὰ
βιβλία του γιὰ νὰ μὴν πεθάνῃ ἀπὸ τὴν
πείνα. Ἰδοῦ τὸ σχετικὸ κομμάτι ἀπὸ
τὸ γράμμα του:

«...Ἦναγκάσθην νὰ πωλήσω μέρος τῶν
βιβλίων μου διὰ νὰ μὴ λιμοκτονήθω. Εἰς

αὐτὸν τὸν φοιζώδη χειμῶνα (1796) ἔφασα τὰ δύο τριτημῶρια τοῦ
αἵματός μου ἀπὸ τὰς εἰσοδησίαις, πολλὰκις δὲ ἐλιποθύμησα. Ἐ-
λευθερωθεὶς καὶ ἀπὸ αὐτοῦ, εἶχον χρεῖαν καὶ περισσοτέρας τροφῆς
καὶ περισσοτέρας ἀναπαύσεως τῆς σαρκὸς καὶ τοῦ σώματος διὰ τὴν
ἀναλάβω τὰς δυνάμεις μου. Ἡ τροφή μου ἐστάθη πολλὰκις μία
οὐγγυῖ ἀρτον κατ’ ἡμέραν, ἐπειδὴ ἡ λίτρα τοῦ ἀρτου ἐπολήθη ἕως
εἰς τοὺς γροσά».

‘Ο Έλλην σοφὸς συνήθιζε νὰ ἐπαναλαμβάνῃ τὸ ἀρχαῖο
ρητό: «Οὐδὲν ἀθλιώτερον ἀπίρου γέροντος». Στὴ 1824 ἡ
φτώχεια τοῦ Κοραῆ εἶχε φτῆσει σὲ μεγάλο βαθμὸ. Στὶς 7
Νοεμβρίου γράφει στὸ φίλο του Ρώτα:

«... Μὴν ἀμφιβάλλῃς ὅτι κανεὶς ἐν τῶν ἐδῶ ὀλίγων φίλων μου,
ἂν ἐγγυόμην τὴν κατάστασίν μου, δὲν ἤθελε μὲ ἀνασῆσαι πάραυτα
ἀπὸ τὴν ὁποίαν βασανίζομαι γένναρον ἡμέρας τε καὶ νυκτός. Δὲν
τὸ λέγω παρανόμια. Ἰδοῦ τί μὲ συνέβη ταύτας τὰς ἡμέρας. Ἐνας
ἀπὸ τοὺς εὐσημένους φίλους μου, ὁ τυπογράφος Διδότος, νέος γα-
ριτωμένος, ἐμαθὲν ὅτι πολὺ μέρος τῆς βιβλιοθήκης μου. Χωρὶς
νὰ μὲ φανερώσῃ τίποτε περὶ τοῦτου ἤρξατο νὰ μὲ προσφέρει δάνειον
ὄν εἶχον χρεῖαν. Βλέπων ὅτι δὲν τὰ ἐδεχόμεν μοῦ ἐπρότεινε ν’ ἀγο-
ράσῃ τὴν βιβλιοθήκην μου μὲ συνθήκην νὰ μὴ τὴν παραλάβῃ ἢ
μετὰ τὸν θάνατόν μου. Τὸν εὐχαρίστησα ἐν ψυχῇ, λέγων ὅτι δὲν
κατήντησα ἀκόμη εἰς τὴν ἀνάγκην».

‘Απὸ ὑπερηφάνεια ὁ Κοραῆ ἔκρυβε ἀπὸ τὸν κόσμον τὴν
φτώχεια του. Ἦταν ὄχι μόνο ἀξιοπρεπῆς, ἀλλὰ καὶ μεγαλο-
πρεπῆς.

— Δὲν λυποῦμαι ὅτι εἶμαι φτωχός, ἔλεγε, ἀλλὰ τὴν καρ-
δια μου, σπαρτίζει ὁ φόβος μήπως ἡ φτώχεια μου μὲ κάνει νὰ
χάσω τὴν ἀνεξαρτησία μου.

‘Οτ ν ἐμαθε ὅτι ὁ Κοινοτάυλος καὶ ὁ Ρώτας πρόε-
τρέψαν τοὺς ἄλλους Χίους νὰ βοηθήσουν τὸν Κοραῆ, ὁ φιλότιμος σο-
φὸς τοὺς ἔγραψε: Σὰς παρακαλῶ θερμῶς νὰ παύ-
σητε νὰ ἐνοχλῆτε τοὺς συμπολιτὰς δι’ ἐμέ». Καμμιὰ φορὰ κανένας Χιώτης τοῦ ἔστειλε χρήματα. Τοτὲ ὁ
Κοραῆς βιαζότανε νὰ τοῦ σταίλῃ ἀντίτυπα τῶν ἔργων του ἴσως
ἀξίας. Κάπου γράφει: «Ἐπιθυμοῦ-
σα νὰ συνηρηθῶ σὲ περισοότερον
εἰς τὴν ὠφέλειαν τῆς Πατρί-
δος ἀλλ’ ἡ ἑλλειψὶς πόρων μὲ
ψῆνε καὶ μὲ τηγανίζει»...

‘Απὸ τὸ Γενάρη τοῦ 1825 μέχρι τοῦ
θανάτου του ὁ Κοραῆς συνετηρεῖτο ἀπὸ
δάνειο ἐτήσιο μὲ τόκο 9 ο]ο μὲ ἐνέχυρον
τῆ βιβλιοθήκη του καὶ τὰς ἐκδόσεις του.
Μὲ τὸ πρόχημα τοῦ δανείου οὐ γιὰ
νὰ μὴ προσβληθῆ ἡ φιλοτιμία τοῦ σε-
βαστοῦ γέροντος τοῦ εἶχαν προσφέρει κά-
νοντας ἔρνον οἱ Ζανῆς Βλυσσὸς ἀνὰ 600
φράγκα κατ’ ἔτος ὁ Ἰ. Πέτας 500, ὁ
Ἀμβρόσιος Ράλλης τῆς Τεργέστης 300
καὶ ἄλλοι Χίοι μικρότερα ποσά. ‘Ο Κο-
ραῆς πού ἦταν ὅτε 80 ἐτῶν, ἐνόμιζε
ὅτι λαμβάνει χρήματα ἀπὸ δανεία ἐπὶ
ὑπόθηκην τῶν βιβλίων καὶ τῶν ἐκδόσεών
του ἀλλ’ οἱ γενναῖοι χρηματοδότες ἤξε-
ραν ὅτι ἔκαναν τιμὴ καὶ δόξα στὸν ἑαυ-
τόν τους βοηθοῦντες τὸ «σοφὸ Κοραῆ»
τὸ καύχημα τῆς Χίου, τὸν μετ’ ἄλο συμ-
πατριώτη τιμὸς, τὸ μεγαλόστομον κήρυκα
τῶν Ἑλληνικῶν Δικαίων

ΤΟΥ ΖΑΝ ΜΟΡΕΑΣ
«ΣΤΡΟΦΕΣ»
Μοιάζω μὲ σὰς τοὺς πεθαμένους,
Μὲ τὴν ληρὴν τὴν αἰωνομένη,
Μὲ τὸν ὄσ’ ὄντα τὸ μαῖον,
Μὲ τὰνθος τὸ ἐφυλλοκλιμένο,
Μοιάζω τὸ φίλο τὸ σιγμένο,
Σάπιον, στὴ γλῶσση τὴν χλωμασμένη,
Μοιάζω τὸ δέντρο, ποὺ στοῦ δάσους
Τὴ γύμνα, διάπλατο προσμένει
Τοῦ νεκροκοφίβατον τὴ μοῖρα,
Μὲ τὴν ὀμίλι τὸν χειμῶνα
Μ’ ὄλη τὴ φωνὴ ποὺ πεθαίνει,
Τὴ μαυροφύρα καὶ θλιμμένη,
‘Όπως προότερον δὲ μοιάζω
Τοῦ Ὠκεανοῦ, ποὺ πάντα ἀνθίζει
Χωρὶς νὰ μέλλῃ του ὁ γρότος.
Κι’ ἂν φεγγὴ, ἀγνώστια κι’ ἂν πάη,
Τοῦ Ὠκεανοῦ, καθὼς ἐσοῦνται,
Στὸν ἄημιον καὶ βορᾶ κι’ ἀφρίζει.

Μετ. Μ. Μαλακκάση